

Asia: VM151:00/2018

Lausuntopyyntö kansallisen tekoälyohjelma AuroraAI:n kehittämis- ja toimintasuunnitelmasta vuosille 2019-2023

1. Kohti ihmiskeskeistä yhteiskuntaa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Aurora-AI:n kuvaama palvelukonsepti voi tehostaa julkisten palveluiden käyttöä ja edistää niiden löydettävyyttä ja toimivuutta. Sen tavoitteet (palveluiden vaikuttavuuden lisääminen, palveluketjujen sujuvoittaminen ja tiedon hyödyntämisen edistäminen palvelutarjonnassa) ovat tärkeitä ja kannatettavia. Lisäksi positiivista on, että tulevaisuudessa halutaan kehittää kansalaisten palveluita elämäntapahtumien näkökulmasta eikä yksittäisten sektorikohtaisten palveluiden näkökulmasta. Sektorirajojen (myös julkisen ja yksityisen) ylittäminen jo kehittämistyövaiheessa on keskeistä uudenlaisten palvelumuotojen rakentamisessa.

Nykyllänsäädännön valossa keskeisin haaste liittyy tietojen käyttötarkoitukseen ja yksilön oikeuksiin luvittaa omien tietojensa käyttöä. Laajoja lainsäädännöllisiä uudistuksia siis vaaditaan, jotta konseptin mukaista toimintaa voidaan toteuttaa. Keskeisin kysymys on, miten ja millä aikataululla konseptia on mahdollista lähteä edistää, kun lainsäädäntö ei nykyisellään vastaa konseptin tai sen vision tarpeita.

Koska konsepti koskee laajasti eri sektoreita ja sillä olisi toteutuessaan laajoja vaikutuksia sekä organisaatioiden johtamiseen, niiden henkilöstöön että palveluiden järjestämiseen, olisi hyvä jos konseptissa kyettäisiin hahmottelemaan jo alustavasti sen kehittämisyövaiheita ja mikä on realistinen aikataulu kokonaistavoitteiden kannalta.

Selkeytystä vaatii myös:

- Mikä on tietojen hallintamalli (sisältäen tarkat jakamis- ja käsittelysäännöt)?
- Mikä on tekoälyn ja sen (nimettyjen) eri alalajien hyödyntämisen rooli tiedon louhinnassa? Tämä tulee kuvata tarkemmin konseptissa ja tuoda esiin esimerkkejä, joihin AuroraAI vaikuttaa. Tällaisia

esimerkkejä voisivat olla esimerkiksi erilaiset etuuslaskelmat kuten ei-harkinnanvaraiset Kelakorvaukset, joihin liittyviä palveluprosesseja kyettäisiin tehostamaan käyttämällä tekoälyä. Toisaalta tekoäly voi tuottaa lisäarvoa myös preventiiviseen työhön (esim. riskiscoret). Positiivista on, että konseptissa tärkeänä pidetään painopisteen siirtämistä kustannusten seurannasta palveluiden vaikutusten seurantaan sekä kehittämisen rahoituksen ja siitä saatavien hyötyjen tarkasteluun toiminnan vaikuttavuutta edistävinä investointeina.

- Kuinka kokonaisvaltaisesti palvelut on mahdollista toteuttaa kansalaisen näkökulmasta ja mikä on palveluiden rakentamisen tietokartan muoto ja priorisoinnin hallintamalli? Tässä kohtaa tulisi pohtia myös, millä osa-alueilla on olemassa riittävät tietovarannot, jonka ympärille palveluita ja uutta liiketoimintaa kyetään rakentamaan. Tässä tulee huomioida lisäksi kustannushyöty aspektit ja vaikuttavuus (esim. palveluketjut ja ennaltaehkäisy).

- Kuinka onnistutaan luomaan insentiivimalleja tekoälyn käyttöönotolle ja tunnistetaan tekoälyn käytölle soveltuvat alueet sekä millaisia insentiveja tarvitaan tekoälyä onnistuneelle ja vaikuttavalle soveltamiselle?

- Kuka on loppukäyttäjä eli asiakas? Elämäntapahtuma-ajattelussa tarvitaan sekä yksityisen että julkisen sektorin tietovarantoja. Miten huolehditaan, että eri sektoreiden dataa kyetään hyödyntämään. Jos käyttöön tulee erilaisia ja erillisiä luvitusjärjestelmiä, hankaloittaa se elämäntapahtuma-ajattelun toteuttamista. Esimerkiksi avioerotapaukseen liittyy mm. vakuutus- ja pankkiasiointia julkisen sektorin palveluiden lisäksi.

- Konsepti kuvaa kuinka "Aurora-verkon toiminta edellyttää, että käyttäjä on vapaaehtoisesti ottanut palvelut käyttöönsä ja että ihminen hallinnoi ja luvittaa itse tietojensa jakamista Aurora-verkkoon liittyneiden eri palveluntuottajien sovellusten hyödynnettäväksi." Jää kuitenkin epäselväksi huomioidaanko riittävästi eriarvoistumisen riskejä. Luvittaminen ja omien tietojen hallinnointi vaatii käyttäjältä aktiivisuutta, osaamista ja ymmärrystä järjestelmistä ja palveluista. Miten huolehditaan, että palvelut kohdistuvat tasa-arvoisesti myös kansalaisille, joilla tällaisia resursseja ei ole?

- Identiteetinhallintaan eli tunnistautumisen, roolien hallinnan ja luvittamisen muodostamaan kokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä ei ole käsitelty kovin syvästi.

2. AuroraAI-toiminta 2019-2023

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Positiivista on, että suunnitelmassa kuvattu toiminnan muutos pyrkii osallistamaan laajasti eri tahoja mukaan kehittämiseen palveluekosysteemien muodossa. Myös ehdotettu budjetti toiminnan

laajuuteen nähden on sopivalla tasolla. Poikkihallinnollisessa ohjausryhmässä on hyvä olla mukana myös yritys ja kolmannen sektorin edustajat.

Suunnitelmassa tulee tuoda selkeämmin esiin toimeenpanon kehittämisen vaiheistus myös aikataulullisesti. Tarkempi kuvaus auttaa hahmottamaan ohjelman realistisuutta. Lisäksi suunnitelmassa on hyvä kuvata, kuinka henkilökohtaista ja kokonaisvaltaista palvelua ollaan AuroraAI:n avulla rakentamassa. On siis syytä kuvata tarkemmin, kuinka personoitua palvelua kehitetään sekä minkä reunaehtojen täytyessä kukin kehitysvaihe on mahdollinen. Näin laajaa palvelumallia tulee todennäköisesti kehittää vaiheittain ja tämän kuvaaminen toimeenpanosuunnitelmassa on aiheellista.

Vähemmällä huomiolla toimeenpanosuunnitelmassa jäi myös mikä sen yhteys muihin tällä hetkellä tehtäviin vastaaviin ohjelmiin / hankkeisiin on. On syytä myös selkeyttää, mitkä ovat sen tarjoamat todelliset mahdollisuudet yrityksille. Syntyykö yrityksille aitoa yritystoimintamahdollisuutta palveluekosysteemien kautta sekä uusia liiketoimintamahdollisuuksia? Tähän liittyen on syytä pohtia, tuleeko julkisen sektorin tuottaa AuroraAI:n pohjautuvat palvelut verorahoilla vai tulisiko sen ennemmin avata tietovarantonsa yksityisen puolen innovaatioille ja kehitystyölle, josta voi syntyä uutta verotettavaa tuloa. Yleisesti voidaan todeta, että julkisen ja yksityisen sektorin välistä työnjakoa tulisi selkeyttää konseptissa. Ratkaisu käyttäjän kannalta voi olla yksi yleinen luvitusjärjestelmä, jonka sisällä on mahdollista luvittaa sekä yksityisen että julkisen sektorin toimijoiden hallussa olevaa henkilötietoa.

Toimeenpanosuunnitelmassa ei käsitelty kovin tarkalla tasolla tunnistautumistapaan ja identiteetinhallintaan liittyviä isoja lainsäädännöllisiä kysymyksiä. Roolit ja tietojen luvitus sekä tietojen yhdistely ovat keskeisiä lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Näiden haasteiden syvällisempi avaaminen konseptissa on tarpeen. Lisäksi toimeenpanossa on syytä huolehtia julkisen sektorin läpinäkyvyyden huolehtimisesta tiedon käytön suhteen ja millä tavoin tästä huolehditaan (esim. tietotilinpäätökset).

3. Organisaatioiden kytkeytyminen ja toimeenpanon tuki

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Sitra osallistuu mielellään kehittämistyöhön ja palveluekosysteemeihin ja tuo esiin IHAN-toimintamallin mahdollisuuksia. Yhteistyötä toivotaan mm. seuraavien asioiden suhteen:

- Kokonaisarkkitehtuuri, jossa otetaan huomioon yksilön eri tasoiset (vahva (TUPAS/mobiilivarmenne) – heikko (käyttäjätunnus+salasana) identiteetit ja niiden takana olevien tietojoukkojen hallinta. Näiden tietojen käytön mahdollistaminen erilaisille palveluille (ml. AuroraAI) tapahtuu tietoja luvittamalla niin, että palveluntarjoaja saa käyttäjän antamalla luvalla hakea tiedot

eri tietolähteistä. Eri toimialakohtaisia tietomalleja pitäisi pystyä yhdistelemään toimialarajat ylittäen. Kaikista tapahtumista tulisi kirjoittaa tieto muuttumattomaan lokiin.

Jotta yksityisen puolen organisaatio lähtisi mukaan datapohjaisten palveluiden – kuten AuroraAI – tuottamiseen täytyy jokin –tai useampi - seuraavasta ehdoista täyttyä

1. Yritys tuottaa lisää liikevaihtoa
2. Yritys vähentää kustannuksiaan
3. Yritys on pakotettu tekemään näin lain tai muun säännöksen mukaan

Tästä syystä palveluekosysteemissä pitää olla sisäänrakennettuna säännöstö, joka mahdollistaa kaikille osallistuville toimijoille mahdollisuuden tuottaa itselleen tai ekosysteemin muille jäsenille lisäarvoa.

Lisäksi toivotaan yhteistyötä eettisten lähtökohtien ja periaatteiden työstämisessä, jotka liittyvät mm. palveluiden käyttöön tarvittavan datan keräämiseen, liikuttamiseen ja tallentamiseen. Nämä liittyvät keskeisesti luottamukseen ja läpinäkyvyyteen liittyviin kysymyksiin eli tietoturvaan, tietosuojaan, valvontaan, prosessin toimivuuteen, datan hyödyntämiseen ja tekoälyprosessien läpinäkyvyyteen.

4. Yleiset huomiot, kommentit ja palaute

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Sinipuro Jaana
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto SITRA

Parikka Heli
Sitra - IHAN-projekti / Uudistumiskyky teema